

O'RTA MAXSUS TIBBIY TA'LIMDA O'QUVCHILARNING KASBIY MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH

DJumabayev Ergash Ataxanovich

*Ellikqal'a Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat
salomatligi texnikumi o'quv-tarbiyaviy ishlari
bo'yicha direktor o'rinbosari*

Salayeva Shoira Setmamatovna

*Ellikqal'a Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat
salomatligi texnikumi maxsus fan o'qituvchisi*

Annotatsiya

Maqolada o'rta maxsus tibbiy ta'limda o'quvchilarni kasbiy madaniyatini shakllantirish dolzarb vazifalardan biri ekanligi, shuningdek, bo'lajak hamshiraning kasbiy madaniyati mazmuni va tarkibi, kasbiy madaniyatni shakllantirishda o'rta maxsus tibbiy ta'limni o'rni, kasbiy madaniyatni shakllantirish bosqichlari yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: Ta'lim, pedagogika, texnologiya, uzluksiz ta'lim, elektron ta'lim, raqamli ta'lim.

Kirish

Jahonda zamonaviy o'rta maxsus tibbiy ta'lim amaliyotida o'rta tibbiy xodimlarni, xususan tibbiyot hamshirasining kasbiy maqomiga qo'yiladigan talablar o'zgarganligi bois, ularni kasbiy faoliyatga tayyorlash talablari ham o'zgarib takomillashib bormoqda. Endi ularning kasbiy faoliyati nafaqat kasbiy bilim va kompetensiyalar bilan balki, shaxsning aksiologik xususiyatlari (axloqiy, ma'naviy) bilan belgilana boshladi. Hamshiralarning kasbiy faoliyatga qo'yiladigan talablar ularning kasbiy o'sish motivatsiyasiga va bemorlar bilan kasbiy munosabatda bo'lishga tayyorgarligini (bemorlar bilan hamkorlik, hamdardlik, mulohaza asosida aloqalarni o'rnatish qobiliyati) hisobga olgan holda shakllana boshladi.

Jahon miqyosida Sog'liqni saqlash va o'rta maxsus tibbiy ta'lim sohasidagi rivojlanish tendensiyalari ta'lim sifatini oshirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Uzluksiz tibbiy ta'lim akkreditatsiya markazi va Amerika tibbiyot assosatsiyasi kabi nufuzli tashkilotlar tomonidan o'rta maxsus tibbiy ta'limni samarali tashkil etishda innovatsion pedagogik muhitni yaratish, o'qitishning yangi paradigmalari ishlab chiqish hamda nazariya va amaliyot integratsiyasini rivojlantirish tavsiya qilingan. Bu esa, ta'limda innovatsion axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va vizuallashtirilgan didaktik vositalarning integrativ imkoniyatlaridan samarali

foydalanish usullarini tadqiq etish o'рта maxsus tibbiy ta'lim tizimini modernizatsiyalashga xizmat qilishini ko'rsatadi.

Mamlakatimizda professional ta'lim negizida sifatli o'рта maxsus tibbiy ta'lim tizimini joriy etishga qaratilgan tub islohotlar natijasida o'рта maxsus tibbiy xodimlar tayyorlashning malaka talablari, kasbiy standartlari, o'quv dasturlar takomillashtirildi. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 5-maydagi "Sog'liqni saqlash tizimida olib borilayotgan islohotlarni izchil davom ettirish va tibbiyot xodimlarining salohiyatini oshirish uchun zarur shart-sharoitlar yaratish to'g'risida"gi PF-6221-sonli Farmonida Jahon Sog'liqni saqlash tashkiloti va yetakchi xorijiy ekspertlarni jalb qilgan holda, o'рта maxsus tibbiyot xodimlari maqomini oshirish nuqtai nazaridan ularning malaka talablari, vazifalari, vakolatlari, javobgarligi, ixtisoslik yo'nalishlarini kengaytirish, lavozimlarini, shuningdek o'quv dasturlari va rejalarini to'liq qayta ko'rib chiqqan holda, o'рта maxsus tibbiyot xodimlarini tayyorlash va ularning malakasini oshirish tizimini takomillashtirish masalalari belgilandi.

Shu bois, professional ta'limda tibbiyot texnikumlarida tibbiyot hamshiralari tayyorlash mazmunini takomillashtirish, ularning, kasbiy madaniyatini shakllantirishga qaratilgan ta'lim-tarbiya berish usullarini tadbiiq etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Natijalar

Kasb-hunarlar orasida o'рта tibbiy xodimlar, xususan hamshiralik kasbi eng nozigi hisoblanadi. Chunki ular bevosita inson salomatligi va taqdir ustida ishlaydilar. Binobarin, bu ikki tomon madaniyati yoki nutq odobi bir-biriga chambarchas bog'langanligini ko'ramiz. Biz ko'zda tutgan kasbiy madaniyat nutq-muomala, ma'rifat, ma'naviyat bilan va albatta, tibbiy bilimlar bilan ham bog'liqdir. Shu ma'noda, yuqorida keltirilgan fikrlar tibbiyot xodimlarining kasbga munosabati, axloq-odobi, shuningdek shifokor va bemorlar orasidagi turli munosabatlarni namayon etuvchi muhim tushunchalardir.

Yetuk kasbiy madaniyatga ega bo'lgan insonni halollik, poklik, iymon, insof, vijdon kabi umuminsoniy qadriyatlarni chuqur egallay olishi mumkin, toki bu qadriyatlar sharqona oqillikka asoslanib shakllanayotgan mustahkam, ma'naviy poydevor bo'lin xizmat qiladi. Shuningdek, bo'lajak hamshiralarning kasbiy madaniyatini takomillashtirishga umuminsoniy va milliy qadriyatlarga qiziqish, buyuk ajdodlarga munosib bo'lishga intilish, har bir fuqaroning salomatligini saqlashda o'z o'rnini va rolini anglashga intilish hissini shakllanganligi sezilarli ta'sir etadi. Zamonaviy ta'limda bo'lajak hamshiralarni tayyorlashda nafaqat insoniyatning kasbiy sohada erishgan yutuqlari, bu yutuqlardan hayotda qanday foydalanish, professional malakalarni oshirish, ularda kompetentlikni, umuminsoniy madaniyatni ham takomillashtirish ta'lim tizimi oldida turgan asosiy vazifalarda biridir.

Bo'lajak hamshiralarni kasbiy madaniyati keng qamrovli tushuncha bo'lib, xodim va bemor o'rtasidagi o'zaro munosabatlarga daxldor qadriyatlar, me'yorlar va fe'l-atvor andozalarini o'z ichiga oladi.

Shuning uchun bo'lajak hamshiralarni tarbiyalashda umumbashariy qadriyatlarga asoslangan o'zbek xalqi milliy qadriyatlari, an'analari, Markaziy Osiyo mutafakkirlari qarashlariga asoslanmoq kerak. Islom dinining asosi bo'lgan "Quroni karim" va Hadisi sharif, Abu Nasr Farobiy, Abu Rayxon Beruniy, Abu Ali ibn Sino, Alisher Navoiy, Zahiriddin Muhammad Bobur, Yusuf Xos Hojib, Amir Temur, Abdulla Avloniy va Sharq mutafakkirlarining asoslarida ilgari surilgan g'oyalarni insonparvarlik, halollik, poklik, millatni sevish, mehnatsevarlik, hurfikrlilik kabi g'oyalarni singdirish kerak.

Muhokama

Kasbiy madaniyat-tushunchasida kasbiy bilimlar va fikrlar uslubi bilan faol ishlab chiqarish, kasbiy faoliyat o'rtasidagi aloqadorlik omillari namayon bo'ladi. Kasbiy madaniyat mazmunida madaniyat va kasbning o'zaro ta'siri xususiyatlari mavjud bo'lib, tarkibiga kasbiy ong, kasbiy faoliyat, kasbiy munosabatlar kiradi. Kasbiy madaniyat biror faoliyat sohasini kasb qilib olgan va odatda unga maxsus tayyorgarlikdan o'tgan kishilar tomonidan yaratiladi.

Bo'lajak hamshiralarning kasbiy madaniyati deganda uning kasbiy faoliyat doirasidagi, uning shaxsiy sifat tavsifining mohiyati-tizimli ta'limdan ibotat deb qarashimiz mumkin. Bo'lajak hamshiralarning kasbiy madaniyati tashkil topgan ko'rsatgichlar darajasi va asosiy tizimli komponentlarga quyidagilarni aytishimiz mumkin:

- intelektual rivojlanish, darajasi (eng avvalo, tafakkurning rivojlaniashi);
- kasbiy faoliyatning har tomonlama tashkil topishi va darajasi;
- asosiy kasbiy etika, ma'naviy harakter va odob madaniyati;
- so'zlashuv madaniyati;
- tashqi ko'rinish madaniyati;

Ma'lumki, hamma kasblar uchun bir xilda kerak bo'lgan odob-axloq qoidalari yoki madaniyati mavjud. Shuningdek har bir kasbga xos madaniyat (kasb madaniyati) ham bor. Masalan, texnikumlarida ta'lim beruvchi o'qituvchilarning kasbiy madaniyati ham o'ziga xos xususiyatlarga ham ega.

Xulosa

Shunday qilib, bo'lajak hamshiralarning kasbiy madaniyati uch bosqichda rivojlanadi:

Birinchi bosqich - kasbiy faoliyat bilim, ko'nikma va malakalarni kompetentlik darajasida egallash, kasbiy va umumiy kompetentlikni egallash bosqichi (o'quv rejadagi barcha fanlar bo'yicha shakllanadi);

Ikkinchi bosqich - kasbiy faoliyatda o'z-o'zini rivojlantirish, shuningdek kasbiy faoliyatda bilim, ko'nikma va malakalarni qo'llash (o'quv va diplom oldi amaliyotlarida shakllanadi);

Uchinchi bosqich - kasbiy faoliyat va kasbiy rivojlanish qadriyat darajasida qoladi, ya'ni, kasbiy mahorat darajasi (bevosita kasbiy faoliyatda shakllanadi).

Kasbiy madaniyatni yaxlit akmeologik hodisa va konsultativ ta'sir sifatida tahlil qilganda qadriyatli yo'naltirilgan jihat dolzarb hisoblanadi. Insonning hamma faoliyati o'zining jarayoni, natijasi bilan qadri, u atrofdagilarning yaxshi munosabatlari, jamiyatda o'z o'rnini belgilashga imkon beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 5-maydagi "Sog'liqni saqlash tizimida olib borilayotgan islohotlarni izchil davom ettirish va tibbiyot xodimlarining salohiyatini oshirish uchun zarur shart-sharoitlar yaratish to'g'risida"gi PF-6221- sonli Farmoni, Qonun xujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi (www.lex.uz).
2. Akbarov N. Texnika oliy o'quv yurti talabalarida kasbiy madaniyatni rivojlantirishning pedagogik asoslari. Toshkent 1993.
3. Musurmanova O. Yuqori sinf o'quvchilari ma'naviy madaniyatini shakllantirishning pedagogik asoslari. TDPU 2008.
4. Ishonov Q.L. Pedagogika kollejlarda bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy madaniyatini shakllantirish texnologiyasi.
5. Imomov M.P. Professional ta'lim muassasalari o'quvchilarining kasbiy madaniyatini kompetensiyaviy yondashuv asosida rivojlantirish metodikasini takomillashtirish. Toshkent 2021.
6. Ernazarova G.O. Kasb-hunar kollejlarda o'quvchilarini akmeologik yondashuv asosida kasbiy faoliyatga tayyorlashni takomillashtirish. Toshkent 2017.